

Institutul pentru Politici Publice

Valerian Stan

Constatari in cea de-a doua etapa a monitorizarii aplicarii Legii „anticoruptie” nr 161/2003

a) publicarea declaratiilor de avere pe pagina de internet a institutiilor

- la data de 01.12.2003 a fost accesata pagina de internet a Camerei Deputatilor; cu mentiunea ca sunt "instituti aflate sub control parlamentar", pe pagina erau incluse si Serviciul Roman de Informatii, Serviciul de Informatii Externe si Serviciul de Telecomunicatii Speciale; personalul celor trei instituti avea publicate declaratiile de interese dar nu si declaratiile de avere; accesandu-se pagina proprie a fiecareia dintre cele trei instituti s-a constatat ca declaratiile de avere nu erau de asemenea publicate in cazul SRI si SIE (STS avea afisate aceste documente);

- pe pagina de internet a MApN erau publicate intre altele si declaratiile de avere ale secretarilor de stat Sorin Encutescu, George Cristian Maior si Gheorghe Matache; declaratia de avere a secretarului de stat Sorin Encutescu nu era conforma cu Legea (astfel cum aceasta a fost modificata prin OUG nr 40/2003), in sensul ca desi autorul a declarat ca are depozite in valuta mai mari de echivalentul a 10.000 de euro, nu a precizat cuantumul acestor depozite;

- declaratii neconforme cu Legea, in sensul amintit anterior, erau publicate si pe pagina de internet a Ministerului Economiei si Comertului (de exemplu, cazurile secretarilor de stat Mihai Berinde, Decebal Ilna si Iulian Iancu);

- dintre institutiile aflate sub autoritatea Guvernului care nu au putut fi identificate ca avand publicate in vreun fel declaratiile de avere ale personalului amintim Regia de Administrare a Proprietatii Protocolului de Stat (RAAPPS) si Consiliul National pentru Combaterea Discriminarii (CNCD);

- exista in continuare cazuri in care presa semnaleaza faptul ca unii oficiali omit sa treaca in declaratiile de avere toate bunurile pe care le detin impreuna cu familia: inadvertentele serioase dintre declaratiile senatorului PSD Octav Cozmanca si ale sotiei acestuia (sef de birou in cadrul Ministerului Agriculturii, Padurilor, Apelor si Mediului) au condus la concluzia, trasa de ziaristi, ca "Octav Cozmanca si-a falsificat declaratia de avere" (in cazul senatorului PSO, care nu este unul singular, s-a retinut inclusiv faptul ca oficialul si sotia acestuia nu au facut precizarile cerute de lege cu privire la valoare de impozitare a bunurilor imobile - locuinte, case de vacanta etc); un alt caz monitorizat a fost cel al primarului general al Capitalei Traian Basescu (PD), caz in care oficialul amintit nu a trecut in declaratia sa de avere o vila in valoare de circa 280.000 de dolari;

- sunt numeroase cazurile in care oficialii nu respecta obligatia legala de a inscrie in declaratia de avere datele cerute cu privire la valoarea de impozitare a terenurilor si cladirilor (altii trec in locul valorii de impozitare cuantumul impozitului platit efectiv); cateva exemple: senatorul PSD Traian Rece, deputatul PD Radu Mircea Berceanu, senatorul PSD Adrian Paunescu, deputatul PSD Iosif Armas etc;

- in primele luni de dupa intrarea in vigoare a Legii nr 161/2003, Ministerul Justitiei a fost una dintre institutiile la nivelul careia reglementarile privind intocmirea, depunerea si publicarea declaratiilor de avere ale personalului au fost aplicate corect si complet; in ultimele saptamani, insa, pe pagina de internet a Ministerului nu mai exista nici o declaratie de avere a personalului institutiei si nici o explicatie in legatura cu aceasta situatie;

b) un caz actual de conflict de interese

- din fondurile Ministerului Afacerilor Externe sunt finantate doua organizatii neguvernamentale - Asociatia de Drept International si Relatii Internationale (ADIRI), respectiv Asociatia Internationala de Studii Sud-Est Europene (AISSEE); presedintele primei asociatii este primul ministru Adrian Nastase iar ministrul Culturii si Cultelor, Razvan Theodorescu, este secretarul general al celei de-a doua organizatii; date fiind functiile importante in Guvern ale celor doi oficiali este justificata suspiciunea ca ei ar putea sa se foloseasca de pozitiiile lor publice in beneficiul propriilor organizatii; la data de 19 noiembrie 2003 a fost adresata ministrului de Externe Mircea Dan Geoana solicitarea de a comunica cuantumul sumelor cu care Ministerul a finantat cele doua organizatii in perioada 1 ianuarie 2001 - 18 noiembrie 2003, solicitare care nu a primit nici un raspuns;

c) un caz de conflict de interese anterior adoptarii Legii nr 161/2003, (un caz care pledeaza, ca si cel anterior, pentru reglementari legale mai precise si pentru o practica fara derogari de la normele legale)

- prin Hotararea de Guvern nr 487/2001, Guvernul condus de Adrian Nastase a transmis, "cu plata", in proprietatea Asociatiei Generale a Vanatorilor si Pescarilor Sportivi din Romania (AGVPSR) un imobil aflat in administrarea Regiei de Administrare a Proprietatii Protocolului de Stat (RAAPPS) si a dat in folosinta gratuita un teren proprietate a statului aceleasi Asociatii; intrucat au existat suspiciuni cu privire la legalitatea instrainarii imobilului si stabilirii pretului acestuia, la data de 14 aprilie 2002 a fost adresata RAAPPS o cerere de informatii (de "interes public") pentru clarificarea conditiilor concrete in care imobilul si terenul au fost instrainate din patrimoniul public; cererea a avut in vedere si imprejurarea ca primul ministru era in acelasi timp si presedinte al AGVPSR; RAAPPS a refuzat sa dea informatiile solicitate;

d) deficientele Legii fac imposibila monitorizarea eficace a respectarii ei

- Legea nr 161 /2003 stabileste ca printre interesele in legatura cu care membrii Guvernului nu au voie sa produca un "folos material" sunt si cele ale solului si rudelor sale de gradul I; pentru a avea confirmarea ca dispozitia legala a fost respectata, la data de 20 octombrie 2003 au fost adresate solicitari scrise unui numar de 4 membri ai Guvernului, in sensul de a se preciza care sunt "interesele" solului si rudelor lor de gradul I aflate sub incidenta Legii nr 161 (cei 4 membri ai Guvernului au fost primul ministru Adrian Nastase, ministrul de Externe Mircea Dan Geoana, ministrul Economiei si Comertului Ioan Dan Popescu si ministrul Transporturilor, Constructiilor si Turismului Miron Tudor Mitrea); au fost primite raspunsuri din partea ministrilor Ioan Dan Popescu si Miron Tudor Mitrea (in primul caz nu au fost indicate interesele in legatura cu care a fost facuta solicitarea, precizandu-se insa ca prin activitatea sa ministrul nu a produs nici un folos material soliei si rudelor sale de gradul I iar in al doilea caz s-a precizat ca sotia si rudele de gradul I ale ministrului nu au avut interese dintre cele aflate sub incidenta Legii nr 161); imposibilitatea, dovedita, a unei monitorizari precise a respectarii Legii se datoreaza mai ales deficientei actului normativ, care nu obliga demnitarii si functionarii publici ca in declaratiile lor de interese sa

mentioneze inclusiv interesele solutiv si ale rudelor lor de gradul I;

e) ce semnificatii pot sa aiba cifrele seci din declaratiile de avere

- rostul principal al declaratiilor de avere este acela de a oferi publicului un instrument prin care sa poata observa evolutia averii demnitarilor si functionarilor publici si sa poata sa se asigure intr-o anumita masura ca demnitarii si functionarii publici, pe care el ii plateste din banii sai, nu se folosesc de pozitiile oficiale pe care le au pentru a se imbogati necuvenit; obligatia pe care oficialii o au de a face periodic declaratii de avere da posibilitatea publicului sa observe evolutia starii materiale a acestora si sa aprecieze inclusiv daca sporirea averii unui oficial sau a altuia este sau nu in legatura cu pozitile publice ocupate; sub acest aspect, al evolutiei in timp a starii materiale a unor demnitari, au fost monitorizate urmatoarele cazuri, rezultand urmatoarele concluzii mai importante:

- deputatul PSD Viorel Hrebenciuc - singurele doua bunuri imobile declarate (52 de ha de teren agricol si o casa de locuit) au fost dobandite dupa mandatul de secretar general al Guvernului Vacaroiu (1993 - 1996);

- deputatul PD Victor Babiuc - cele mai multe din bunurile imobile (terenuri, apartamente si case de vacanta, in valoare totala de circa 6 miliarde de lei) si autoturismul Citroen au fost dobandite in timpul sau imediat dupa incheierea mandatului de ministru al Apararii in legislatura 1997 - 2000;

- senatorul PSD Nicolae Vacaroiu - toate bunurile declarate (2 case de locuit si o casa de vacanta, in valoare de peste 4,5 miliarde, plus 4 terenuri) au fost dobandite in timpul sau dupa incheierea mandatului de prim ministru in legislatura 1993 - 1996;

- senatorul PSD Doru Ioan Taracila - majoritatea bunurilor declarate (cladiri si autoturisme) au fost dobandite in timpul sau dupa incheierea mandatului de ministru de Interne in legislatura 1993 - 1996);

- senatorul UDMR Verestoy Attila - unul din liderii cei mai importanti ai UDMR si un cunoscut om de afaceri, a dobandit practic toate bunurile declarate (doua terenuri in valoare de 2,5 miliarde de lei, 3 apartamente si o casa de vacanta in valoare de 2 miliarde de lei, plus un autoturism Audi) dupa ce formatiunea sa politica a acces la guvernare in legislatura 1997 - 2000 si, ulterior, in actuala legislatura, a sustinut PSD la guvernare;

- deputatul PNL Nini Sapunaru - singurele bunuri declarate (1 teren intravilan si 1 autoturism Volkswagen Golf) au fost dobandite dupa mandatul de director general al Directiei Generale a Vamilor in legislatura 1997 - 2000;

- deputatul PSD Bogdan Niculescu Duvaz - dupa mandatul de ministru din legislatura 1996 - 2000 a dobandit o casa de vacanta (1/2 cota indiviza din valoarea de 954 de milioane de lei) si un autoturism Audi;

- ministrul Economiei si Comertului Ioan Dan Popescu - 2 din cele 4 terenuri intravilane, toate cele 4 apartamente si o casa de vacanta, in valoare de circa 5 miliarde de lei, si autoturismul Audi au fost dobandite in timpul actualului mandat de ministru al Economiei si Comertului sau dupa incheierea mandatului de ministru al Comertului din legislatura 1993 - 1996;

- deputatul PSD Culita Tarata a dobandit o avere impresionanta mai ales dupa ce s-a inscris, in 1993, in PSD (PDSR);
- senatorul PD Radu Vasile - toate bunurile declarate (1 teren agricol, casa de locuit si 1 autoturism KIA) au fost dobandite in timpul sau dupa incheierea mandatului de prim ministru in legislatura 1997 - 2000;
- deputatul PSD Alexandru Lapusan a dobandit practic toate bunurile declarate (3 terenuri, 2 apartamente si 2 case de locuit) in timpul sau dupa incheierea mandatului de ministru al Agriculturii in legislatura 1993 -1996.

Desigur ca exemplele date nu pot conduce automat la concluzia ca in toate cazurile a existat o legatura de cauzalitate directa intre detinerea anumitor pozitii publice importante si sporirea substantiala a averii oficialilor si familiilor lor. Cu toate acestea, situatii precum cele prezentate nu au cum sa nu sugereze cel putin o anumita legatura intre detinerea de pozitii publice importante si imbogatirea oficialilor respectivi;

f) cat de exacte sunt datele declarate de oficiali cu privire la averile lor si ale familiilor lor

- cu ocazia evaluarii facute la 6 luni de la adoptarea Legii nr 161/2003, una din concluzii a fost ca exista situatii in care oficialii nu inscriu in declaratiile de avere tot ce detin in proprietate si ce prin Lege se cere declarat (cu acea ocazie unul din exemple a fost cel al senatorului PSD Traian Rece, care a declarat ca are depozite si conturi curente in valoare insumata de 50.000 de dolari, pentru ca peste putine saptamani presa sa semnalizeze intentia respectivului demnitar de a face o investitie in valoare de circa 1 milion de dolari);

- o noua evaluare in acest sens a putut fi facuta cu ocazia publicarii de catre revista "Capital", in luna noiembrie anul acesta, a "Topului celor mai bogati 300 de romani" (revista "Capital" a asumat studiul facut nu ca pe unul riguros in mod aritmetic, ci ca pe o evaluare cu un anumit grad de exactitate in ce priveste averea celor cuprinsi in "Top"); "Top 300" a inclus si 9 oameni politici ocupand pozitii de demnitate publica si care prin Legea nr 161 au fost obligati sa faca declaratii cu privire la averea lor si a familiilor lor (deputatul PSD Iosif Armas, o avere estimata de revista "Capital" la 55 milioane de USD; deputatul PSD Iulian Tocu, 40-45 de milioane USD; deputatul PSD Culita Tarata, 35 de milioane USD; senatorul PSD Constantin Toma, 30-35 milioane USD; senatorul PRM Dorel Constantin Onaca, 26-28 milioane USD; senatorul UDMR Verestoy Attila, 25 milioane USD; senatorul PSD Doru Ioan Taracila, 12-14 milioane USD, deputatul PRM Dumitru Dragomir, 9-10 milioane USD); compararea cifrelor din declaratiile de avere ale demnitarilor cu cele inscrise de analistii revistei "Capital" in dreptul numelor acestora evidentiaza diferente care de cele mai multe sunt foarte mari);

Monitorizarea de pana acum a Legii 161 a aratat faptul ca asa cum sunt reglementate in prezent, declaratiile de avere sunt departe de a constitui o evaluare cat de cat exacta a averilor demnitarilor; ulterior adoptarii, Legea a fost modificata prin OUG nr 40/2003 in sensul ca s-a impus obligativitatea precizarii cuantumului depozitelor bancare mai amri de 10.000 de euro; din pacate, insa, acelasi lucru nu s-a intamplat si in cazul celorlate capitole raportate la acelasi nivel

de 10.000 de euro - creante, alte surse producatoare de venituri si valorile actiunilor la societatile comerciale (capitolele II - 3, 4, 5, III si IV din declaratia de avere); din observatiile facute rezulta ca mai ales in cazul oficialilor oameni de afaceri, foarte multi la numar, valorile de la capitolele amintite sunt mult mai mari, poate chiar de 50 de ori si mai mult, decat cele ale "depozitelor bancare";

Concluzia principala a acestei noi etape de monitorizare a aplicarii Legii nr 161 este ca finalitatea declarata de oamenii politici atunci cand au adoptat aceasta Lege este departe de a fi atinsa. Principalele explicatii sunt deficientele cu care a fost adoptata Legea, comportamentul in continuare lipsit de integritate si de transparenta al oficialilor si absenta oricaror masuri sanctionatorii, mai ales din partea autoritatilor judiciare, fata de comportamentul amintit al oficialilor.